

مقایسه عملکرد خانواده و طرحواره های ناسازگار اولیه در دو گروه نوجوانان مستقل و وابسته به دیگران

دکتر مژگان سپاه منصور*

دکتر سوزان امامی پور**

عطیه امراللهی بیوکی***

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر مقایسه عملکرد خانواده و طرح واره‌های ناسازگار اولیه در دانش آموزان (دختر و پسر) مستقل و وابسته بود. روش پژوهش از نوع پس رویدادی و جامعه پژوهش راتمامی دانش آموزان (دختر و پسر) مقطع متوسطه منطقه دو شهر تهران که در سال ۹۲-۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بوده اند تشکیل دادند، که از آن میان ۳۰۰ نفر به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب گردیدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه سنجش خانواده (FAD)، - فرم کوتاه پرسشنامه طرح واره یانگ (SQ-SF) و پرسشنامه وابستگی بین فردی بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمونهای تحلیل واریانس دو راهه استفاده شد. نتایج پژوهش حاضر مبین آن بود که بین طرحواره‌های اولیه در دانش آموزان دختر و پسر مستقل و وابسته تفاوت وجود دارد. بطوریکه دانش آموزان با وابستگی بالاتر، از محرومیت هیجانی، رها شدگی، انزوای اجتماعی، بی اعتمادی، شکست، وابستگی، آسیب و گرفتاری بالاتری برخوردار بودند. همچنین میانگین طرحواره های اطاعت، ایثار؛ بازداری هیجانی، معیار های سرسختانه و استحقاق در دانش آموزان وابسته بالاتر از دانش آموزان مستقل بود. یافته های دیگر مبین آن بود که بین عملکرد خانواده و خرده مقیاس های آن در دانش آموزان دختر و پسر مستقل و وابسته تفاوت وجود دارد. به عبارت دیگر در دانش آموزان مستقل میانگین خرده مقیاس حل مشکل بالاتر از زنان وابسته بود ولی در مردان وابسته میانگین خرده مقیاس حل مشکل بالاتر از مردان مستقل بود؛ میانگین خرده مقیاس نقش‌ها، واکنش عاطفی و عملکرد کلی در دانش آموزان وابسته بالاتر از دانش آموزان مستقل بوده است.

واژه‌های کلیدی: عملکرد خانواده، طرحواره های ناسازگار اولیه، استقلال، وابستگی

drsepahmansour@yahoo.com

emamipoursd@yahoo.com

atam8085@gmail.com

* استادیار گروه روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

** استادیار گروه روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

*** کارشناس ارشد رشته ی روانشناسی تربیتی

مقدمه

عدم توجه والدین به سالم سازی محیط روانی و عاطفی نوجوانان و فقدان روابط مناسب در بیشتر موارد آنان را با کمبودهای عاطفی، انگیزشی و مشکلات روانی روبرو می سازد. دوره نوجوانی دشوارترین مرحله تعلیم و تربیت است، زیرا نوجوان برای رهایی از وابستگیهای کودکی و کسب استقلال بزرگسالی تلاش فراوانی می کند. نوجوان می کوشد تا هویت مستقل برای خود کسب نماید. نوجوان می خواهد که به عنوان یک فرد مستقل به حساب آید و روابط تازه ای را که پذیرای فردیت او باشد با والدین خویش برقرار نماید. این فرایند اگر به شکل سالمی صورت گیرد، هم باعث رشد استقلال در نوجوان خواهد شد و هم روابط صمیمانه او با والدین حفظ خواهد شد (لطف آبادی ۱۳۸۵).

عملکرد والدین سبب ایجاد و گسترش مدل‌هایی در درون سازمان شناختی فرد به نام طرحواره^۲ می‌شود. این طرحواره‌ها تفسیر، انتخاب و ارزیابی از تجارب وی را شکل می‌دهند (یانگ و کلووسکو ۲۰۰۳، ۱۳۸۹).

طرحواره‌ها نقش عمده‌ای در احساس تفکر رفتار، و نحوه برقراری ارتباط بیماران با دیگران بازی می‌کنند و به گونه‌ای متناقض و اجتناب‌ناپذیر، زندگی بزرگسالی را به شرایط ناگوار دوران کودکی می‌کشاند که غالباً برای بیماران زیان‌بخش بوده است (یانگ، کلووسکو، مارجوری، ۲۰۰۳، ۱۳۸۹، ص ۳۴).

یانگ (۱۹۹۹) معتقد است رشد طرحواره اغلب به دوران کودکی باز می‌گردد. بعضی افراد به خاطر تجارب منفی کودکی، طرحواره‌های ناسازگار اولیه‌ای را ایجاد می‌کنند که بر شیوه‌های تفکر، احساس و رفتار آنها در روابط صمیمانه‌ی بعدی و سایر جنبه‌های زندگی‌شان تأثیر می‌گذارد. بنابراین محرومیت اولیه در دوران کودکی موجب شکل‌گیری طرحواره‌ای می‌شود که در سیر زندگی بعدی تداوم یافته و منجر به روابط ناکارآمد می‌شود (یانگ و همکاران. ۲۰۰۳، ۱۳۸۹).

آغاز زندگی انسان، یعنی همان دوران جنینی، دوره‌ای است که جنین وابستگی محض به مادر دارد، و بتدریج که از عمر او می‌گذرد به سوی استقلال پیش می‌رود، به طوری که در دوره‌های بعدی به تدریج وابستگی رنگ می‌بازد و در عوض، استقلال، برجسته و نمایان می‌شود. در میان دوره‌های رشد انسان، نوجوانی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است، زیرا آخرین مرحله رشد انسان است که طی آن والدین و مربیان می‌توانند فعالانه آنان را یاری کنند تا مسیر زندگی خود را بیابند؛ در پایان این دوره اغلب نوجوانان به دنبال کار می‌روند، وارد دانشگاه می‌شوند، ازدواج می‌کنند و بطور خلاصه وارد دنیای مستقل خود می‌شوند (کلمز^۴، ۲۰۰۵، ۱۳۸۱).

حمید پور (۱۳۸۷) در پژوهشی به بررسی مقدماتی کارایی و اثر بخشی طرح‌واره درمانی در درمان شکست‌های عشقی دانشجویان پرداخته است. در این پژوهش طرحواره‌های محرومیت هیجانی، رها شدگی، بی‌اعتمادی، شکست، خویشتن تحول‌نیافته از طرحواره‌هایی هستند که در دانشجویان شکست‌خورده عشقی از شدت بیشتری برخوردار بودند.

اکبری و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان طرحواره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دلبستگی دانشجویان دارای شکست عشقی با نشانگان بالینی در مقایسه با دانشجویان دارای شکست عشقی بدون نشانگان بالینی به این

^۲ schema

^۳ Yang & Klosco

^۴ kelmez

نتیجه رسیده است که افراد دارای شکست عشقی مشکلات بین فردی زیادی دارند و این مشکلات به دلیل طرحواره های ناسازگار الویه آنهاست که ذهن آنها نقش بسته است.

استقلال از خانواده از تکالیف نوجوانان است. والدین قاطع و اطمینان بخش که برای خود مختاری و رفتار منضبط، به یکسان ارزش قائلند برای نوجوانان توضیح می دهند که چرا از او انتظاراتی دارند و یا او را از کارهایی منع می کنند و با این کار احساس استقلال را در او پرورش می دهند. نوجوانانیکه والدین مستبد و خود کامه دارند و صرف به فرزندان می گویند که چه باید بکنند و نیز فرزندان والدین سهل گیر، بی بند و بار، مساوات طلب و یا والدین بی اعتنا که غیر مسئول و بی توجه هستند به مشکلات بسیاری دچار می شوند (ماسن^۵ و همکاران ۱۳۸۰، ۱۹۹۵).

مفهوم وابستگی در متون روانشناختی بسیار مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. در حالیکه نظریه اولیه روان کاوی بر ویژگی روانی و مبنای ساختاری وابستگی تاکید می کند، نظریه یادگیری اجتماعی، وابستگی را محصول یادگیری و تجربه، و نظریه کردار شناسی، ارتباط عاطفی یا دلبستگی را مبنای وابستگی می داند. هر سه نظریه در شکل گیری اصطلاح اختلال شخصیت وابسته در DSM^۱ نقش دارند. ویژگی اساسی این اختلال، وابستگی غیر عادی است که منجر به ناراحتی و یا اختلال در عملکرد فرد می شود. (لن اسپری^۷، ۱۳۹۱، ۲۰۰۳).

به نظر می رسد اختلال شخصیت وابسته در زمره شایع ترین اختلالات شخصیتی گزارش شده در کلینیک های بهداشت روانی باشد (انجمن روانپزشکی آمریکا، ۲۰۰۰، ص ۷۲۳). از لحاظ جنسیت، در بین دختران شایع تر از پسران است. در میان دختران اغلب سبک وابستگی شکل کمروبی به خود میگیرد در حالی که در پسران به شکل استبداد است و زمانیکه رابطه وابستگی مورد تهدید قرار گیرد منجر به اضطراب و افسردگی می شود (گاندرسون^۸، ۱۹۹۹).

همچنین تحقیقات نشان می دهد که خانواده های مسأله دار صرف نظر از نوع آنها همگی ساختار وابستگی ناسالم مشابهی دارند و در آنها معمولاً یک محرک اصلی استرس زا مانند اعتیاد پدر، طلاق، خشونت های کلامی و فیزیکی پدر و مادر و امثال آن وجود دارد (برادشاو^۹، ۲۰۰۷، ۱۳۸۲).

مطالعات بیماران روانی نیز نشان دهنده ابعاد وسیع وابستگی و عوارض ناشی از آن در آنها می باشد. (فرشیدفر، ۱۳۸۵). از طرف دیگر وابستگی بین فردی، یک مفهوم شخصیتی مهم از لحاظ بالینی است که افراط در آن شخص را قویاً درگیر تحریکات ذهنی الکلیسم و اختلالات عاطفی درگیر می سازد (چودوف، فنیشل^{۱۰}، ۱۹۸۹، به نقل از هرشفیلد^{۱۱}، ۱۹۹۹).

زارع (۱۳۹۱)، پژوهشی راتحت عنوان بررسی میزان برخورداری والدین از مهارتهای زندگی و ارتباط آن با عملکرد خانواده و عملکرد تحصیلی دانش آموزان مقطع راهنمایی ۱۲۰ دانش آموز و پدر و مادر به روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند. نتایج نشان داد بین برخورداری والدین از مهارتهای زندگی و عملکرد خانواده و خرده مقیاسهای آن همبستگی مثبت معناداری وجود دارد و برخورداری والدین از مهارتهای زندگی پیش بینی کننده عملکرد خانواده دانش آموز است.

^۵ Mason

^۱ The diagnostic and Statistical Manual

^۷ Lan sprie

^۸ Gndeson

^۹ Bradshaw

^{۱۰} Chadoff- Fnyshl

^{۱۱} Hirshfield

قمی (۱۳۹۰) در پژوهش خود تحت عنوان بررسی رابطه عملکرد خانواده و کیفیت زندگی در بین دانشجویان که بررسی نمونه‌ای به تعداد ۳۱۷ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد واحد اهر انجام داد نشان داد که بین اختلال در عملکرد خانواده و کیفیت زندگی دانشجویان رابطه معکوس وجود دارد.

بدرالدین نجمی (۱۳۹۰) در مقاله‌ای تحت عنوان رابطه ساختاری عملکرد خانواده و عزت نفس با پیشرفت با نمونه‌ای به حجم ۳۶۰ نفر از دانش‌آموزان دبیرستانی در شهر اصفهان به این نتیجه رسید که عملکرد خانواده با هر یک از ابعاد عزت نفس رابطه معنی‌داری دارد که این ارتباط در گروه دارای افت تحصیلی بیانگر رابطه عملکرد ضعیف خانواده با عزت نفس پایین بود. وی عنوان می‌کند که نوجوانان برخوردار از حمایت خانوادگی مطلوب از فرصت و امکانات بیشتری برای خود مختاری، خودآگاهی و خودگردانی برخوردار بوده که این سازه‌های روان‌شناختی بر انگیزش و عملکرد تحصیلی فرد تأثیر می‌گذارد.

عزیزی، جمالودین، شهرین، موحد، رجا و نوردین^{۱۲} (۲۰۰۹)، در تحقیقی به بررسی مسائل انضباطی دانش‌آموزان دوره راهنمایی مالزی پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که دانش‌آموزان با مشکلات خانوادگی و عملکرد مختل، نسبت به دانش‌آموزان فاقد مشکلات، با مسائل و مشکلات انضباطی بیشتری مواجه هستند. پژوهش کنگ^{۱۳} (۲۰۰۵) در یک دوره یک ساله با تأکید بر اهمیت آموزش مهارت‌های ارتباطی بر روی دو گروه زوج، نشان داد که الگوی ارتباط سازنده متقابل یکی از حفاظت‌کننده‌ترین عوامل در برابر استرس در زمینه‌ساز ایجاد رضایت، احساسات مثبت، حل تعارض و پایداری زناشویی است.

گابارد^{۱۴} (۲۰۰۰) معتقد است که شخصیت‌های وابسته به دلیل اضطراب بنیادین، همواره در جستجوی مراقبت شدن از سوی دیگران هستند که اغلب نقابی بر پرخاشگری آنهاست. برجسته‌ترین ملاک اختلال وابستگی، «احتیاج به دیگران برای پذیرفتن مسئولیت در اکثر زمینه‌های مهم زندگی» است (آلنات و لینکس^{۱۵}، ۲۰۰۰).

مشکلات خانواده می‌تواند به شکست در تحصیل و تعلیم و تربیت منجر شود (والکر و شیفر^{۱۶}، ۲۰۰۸). در واقع آنچه در درون خانواده اتفاق می‌افتد و چگونگی عملکرد آن می‌تواند یک عامل کلیدی در ایجاد انعطاف‌پذیری و کاهش خطرات فعلی و آینده مرتبط با رویدادهای ناگوار و شرایط نامناسب باشد. محیط‌های برانگیزنده و پرورش‌دهنده فرزندان را قادر می‌سازند تا یاد بگیرند و پیشرفت کنند (سیلبورن^{۱۷} و همکاران، ۲۰۰۶، ۱۳۹۰).

پترسون و گرین^{۱۸} (۱۹۹۹) در مطالعه‌ای پیرامون عملکرد خانواده با شیوه‌های مقابله در یک نمونه ۲۰۰ نفری از افراد معتاد و غیر معتاد به این نتیجه رسید که تفاوت بین عملکرد خانواده دو گروه در مؤلفه‌های حل مشکل، ارتباطات، نقش‌ها و پاسخگویی عاطفی، مشارکت عاطفی، کنترل رفتار و کارایی عمومی معنادار می‌باشد (به نقل از مرادی پولادی، ۱۳۸۵).

در پژوهش حاضر محقق به دنبال آنست که بداند آیا بین عملکرد خانواده و طرحواره‌های ناسازگار اولیه در نوجوانان مستقل و وابسته تفاوت وجود دارد؟

^{۱۲} . Azizi, Jamaludin, Shahrin, Mohd, Raja & Noordin

^{۱۳} . Kong, S

^{۱۴} Gabard

^{۱۵} Allnutt & Links

^{۱۶} Walker & Shepherd

^{۱۷} Silborn

^{۱۸} . Peter son & Green, S

لذا پژوهش حاضر به منظر بررسی تفاوت بین متغیرهای عملکرد خانواده و طرحواره های ناسازگار اولیه و وابستگی به دیگران و پاسخ به سوالات زیر شکل گرفت:

- ۱- آیا بین طرحواره های ناسازگار اولیه در دانش آموزان دختر و پسر مستقل و وابسته تفاوت وجود دارد؟
- ۲- آیا بین عملکرد خانواده و خرده مقیاس های آن در دانش آموزان دختر و پسر مستقل و وابسته تفاوت وجود دارد؟

روش

جامعه آماری این پژوهش را تمامی دانش آموزان (دختر و پسر) دوره متوسطه شهر تهران که در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ در مدارس عادی آموزش و پرورش منطقه دو شهر تهران مشغول به تحصیل بوده تشکیل داده اند، که بالغ بر ۱۳۰۰ نفر می شوند. که با مراجعه به جدول مورگان و روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای ۳۰۰ نفر به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند.

ابزارهای پژوهش عبارتند از:

الف) پرسشنامه عملکرد خانواده (FAD^{۱۹})

این ابزار در سال ۱۹۸۳ توسط اپشتین، بالدوین و بیشاب^{۲۰} با هدف توصیف ویژگی های سازمانی و ساختاری تهیه شده است. که دارای ۷ ماده و ۶۰ سوال است و برای سنجیدن عملکرد خانواده بنا بر الگوی مک مستر عمل می کند. در پژوهشی زارع (۱۳۹۱) آلفای کرونباخ این پرسشنامه را ۰/۸۲ برآورد نمود.

ب- فرم کوتاه پرسشنامه طرح واره یانگ (SQ-SF)^{۲۱}

فرم کوتاه پرسشنامه طرح واره یانگ (SQ-SF)، دارای ۷۵ ماده و ۱۵ مقیاس است که توسط یانگ (۱۹۸۸) برای ارزیابی طرح واره های ناسازگار اولیه ساخته شد که شامل ۱۵ عامل است. در پژوهش آهی (۱۳۸۴) با استفاده از آلفای کرونباخ پایایی پرسشنامه را ۰/۹۰ برآورد نمود (احمد دوست، ۱۳۸۹).

ج- پرسشنامه وابستگی بین فردی (IDI^{۲۲})

این پرسشنامه توسط هرشفیلد، کلرمن، گوق، بارت، کورچین و (۱۹۹۷) با هدف ارزیابی افکار، رفتارها و احساسات مربوط به داشتن رابطه صمیمی با افراد مهم زندگی ساخته شد که دارای ۴۸ عبارت و سه زیر مقیاس است. ضریب پایایی حاصل از روش دو نیمه کردن آن بین ۰/۷۲ تا ۰/۹۱ گزارش شده است (هرشفیلد، کلرمن، گوق، بارت، کورچین و چودوف، ۱۹۹۷).

روش جمع آوری اطلاعات و شیوه اجرا:

با اخذ معرفی نامه از دانشگاه به آموزش پرورش منطقه دو شهر تهران مراجعه شد. در مرحله ی بعد، هر سه پرسشنامه با یک عدد شماره گذاری شد و پس از مراجعه به مدارس و انتخاب تصادفی کلاس ها (شش کلاس)، پرسشنامه عملکرد خانواده (FAD)، طرحواره های ناسازگار اولیه و وابستگی بین فردی به دانش آموزان ارائه گردید که در مدت زمان ۱۲۰ دقیقه توسط آنها تکمیل شد.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات :

^{۱۹} Family Assessment Device

^{۲۰} Epstein, Baldwin & Bishop

^{۲۱} Schema Questioner- Short Form

^{۲۲} The Interpersonal Dependency Inventory

با توجه به نمونه تحقیق که دانش آموزان در دو گروه مستقل، (دانش آموزانی که نمرات آنها در پرسشنامه IDI، مساوی میانگین نمونه تحقیق و یا کمتر از آن بوده) و وابسته (دانش آموزانی است که در آزمون فوق، نمره بالاتر از میانگین کسب کرده اند)، قرار گرفتند.

در قسمت آمار استنباطی، از آزمونهای تحلیل واریانس دو راهه به منظور بررسی تفاوت میانگین طرحواره های اولیه و عملکرد خانواده در دانش آموزان دختر و پسر، توسط نرم افزار آماری spss انجام گرفته است.

یافته ها:

جدول ۱. فراوانی و درصد نوجوانان دختر و پسر وابسته و مستقل پسر

جنس	مستقل		وابسته		کل
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
پسر	۸۲	٪۲۷/۳	۶۸	٪۲۲/۷	۱۵۰
دختر	۶۶	٪۲۲	۸۴	٪۲۸	۱۵۰
کل	۱۴۸	٪۴۹/۳	۱۵۲	٪۵۰/۷	۳۰۰

با توجه به جدول فوق، فراوانی و درصد وابستگی در دختران بیشتر از پسران است.

جدول ۲. شاخص های توصیفی نمرات وابستگی بین فردی در نوجوانان دختر و پسر

متغیر	تعداد	میانگین	میان	انحراف استاندارد	حداقل نمره	حداکثر نمره
وابستگی	300	118.1	119	14.31	78	156

با توجه به جدول ۲ نمرات پایین تر از میان (۱۱۹) به عنوان افراد مستقل و نمرات بالاتر از میان به عنوان افراد وابسته تقسیم بندی شدند.

جدول ۳. شاخص های توصیفی نمرات طرحواره های یانگ در دانش آموزان مستقل و وابسته دختر و پسر

طرحواره ها	جنس	تعداد	مستقل		وابسته	
			میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
محرومیت هیجانی	پسر	82	2.07	0.87	2.64	1.11
	دختر	66	2.59	0.83	2.95	1.28
	کل	148	2.30	0.89	2.81	1.21
رهاشدگی	پسر	82	2.96	1.07	3.59	1.02
	دختر	66	2.74	0.81	4.02	1.19
	کل	148	2.86	0.96	3.83	1.13
بی اعتمادی	پسر	82	2.01	0.86	2.67	0.99
	دختر	66	2.68	0.94	2.78	0.98
	کل	148	2.31	0.95	2.73	0.98
انزوای اجتماعی	پسر	82	2.18	0.95	2.77	1.14

0.97	2.65	0.76	2.68	66	دختر	
1.05	2.70	0.90	2.40	148	کل	
1.16	2.61	0.83	1.89	82	پسر	نقص/شرم
.90	2.11	0.81	2.48	66	دختر	
1.05	2.33	0.87	2.16	148	کل	
1.06	2.52	0.74	1.86	82	پسر	شکست
1.21	2.68	0.72	2.61	66	دختر	
1.15	2.61	0.82	2.20	148	کل	ادامه جدول ۳
1.08	2.49	0.92	1.87	82	پسر	وابستگی
1.15	2.75	0.77	2.45	66	دختر	
1.12	2.64	0.90	2.13	148	کل	
1.36	3.12	0.93	2.02	82	پسر	آسیب پذیری
1.05	2.82	0.86	2.61	66	دختر	
1.20	2.96	0.95	2.28	148	کل	
1.08	2.76	0.94	2.30	82	پسر	گرفتاری
0.95	2.77	0.92	2.81	66	دختر	
1.00	2.76	0.96	2.53	148	کل	
1.13	2.74	0.89	2.26	82	پسر	اطاعت
1.37	2.83	0.93	2.59	66	دختر	
1.27	2.79	0.92	2.41	148	کل	
1.20	3.16	1.02	2.86	82	پسر	ایثار
1.09	3.52	0.90	2.90	66	دختر	
1.15	3.36	0.97	2.88	148	کل	
1.31	3.03	1.07	2.41	82	پسر	بازداری هیجانی
1.22	3.18	0.86	2.67	66	دختر	
1.26	3.11	0.99	2.52	148	کل	
1.25	3.34	0.99	3.08	82	پسر	معیار سختگیرانه
1.00	3.63	0.84	2.91	66	دختر	
1.13	3.50	0.93	3.00	148	کل	
1.06	3.55	0.95	2.94	82	پسر	استحقاق
0.91	3.77	1.00	2.99	66	دختر	
0.98	3.67	0.97	2.96	148	کل	
1.10	3.17	0.958	2.57	148	پسر	خویشتن داری
-	-	-	-	-	دختر	

نتایج جدول ۳. نشانگر آن است که بطور کلی میانگین نمرات تمامی طرحواره ها در دانش آموزان وابسته بالاتر از دانش آموزان مستقل است. قابل ذکر است که نمره بالاتر در طرحواره ها نشانگر وجود طرحواره های ناسازگارانه بیشتر است. میانگین نمرات بیشتر طرحواره های در دانش آموزان دختر بالاتر از دانش آموزان پسر است.

جدول ۴. شاخص های توصیفی نمرات عملکرد خانواده در دانش آموزان مستقل و وابسته

خرده مقیاس	جنس	مستقل		وابسته	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
حل مشکل	پسر	2.03	0.39	1.98	0.45
	دختر	2.54	0.55	2.90	0.43
	کل	2.26	0.53	2.49	0.63
ارتباط	پسر	2.35	0.38	2.31	0.45
	دختر	2.49	0.40	2.64	0.48
	کل	2.41	0.40	2.49	0.50
نقش ها	پسر	2.02	0.32	2.06	0.36
	دختر	2.60	0.46	2.76	0.48
	کل	2.28	0.48	2.45	0.55
واکنش عاطفی	پسر	2.59	0.31	2.55	0.38
	دختر	2.40	0.45	2.60	0.35
	کل	2.51	0.39	2.58	0.36
مشارکت عاطفی	پسر	2.88	0.50	2.64	0.53
	دختر	2.23	0.47	2.51	0.47
	کل	2.59	0.59	2.57	0.50
مهار رفتار	پسر	2.97	0.40	2.78	0.48
	دختر	2.23	0.39	2.32	0.46
	کل	2.64	0.54	2.52	0.52
عملکرد کلی	پسر	2.53	0.26	2.40	0.35
	دختر	2.33	0.37	2.73	0.31
	کل	2.44	0.33	2.58	0.37
کارکرد خانواده	پسر	2.49	0.16	2.40	0.18
	دختر	2.40	.25	2.64	0.16
	پسر	2.45	0.21	2.53	0.21

نتایج جدول ۴ نشانگر آن است که بطور کلی میانگین نمره کل کارکرد خانواده و تمامی خرده مقیاس های آن بجز خرده مقیاس مهار رفتار در دانش آموزان وابسته بالاتر از دانش آموزان مستقل است. قابل ذکر است که نمره بالاتر در نمرات کارکرد خانواده نشانگر کارکرد خانواده پایین تر است. بطور کلی میانگین نمره کل کارکرد خانواده و تمامی خرده مقیاس های آن بجز خرده مقیاس مهار رفتار و مشارکت عاطفی در دانش آموزان دختر بالاتر از دانش آموزان پسر است.

فرضیه ۱-: بین طرحواره های اولیه در دانش آموزان دختر و پسر مستقل و وابسته تفاوت وجود دارد.

جدول ۵. جدول خلاصه تحلیل واریانس دو راهه برای نمرات طرحواره های اولیه در دانش آموزان دختر و پسر مستقل و وابسته

سطح معنی داری	F	میانگین مجموع مجذورات (MS)	درجه آزادی (d.f)	مجموع مجذورات (SS)	منبع تغییرات	طرحواره ها
0.001	14.618	16.073	1	16.073	عامل گروه	محرومیت
0.001	11.803	12.977	1	12.977	عامل جنس	هیجانی
0.390	0.741	0.814	1	0.814	تعامل گروه *جنس	
		1.100	296	325.460	خطا	
			299	358.702	کل	
0.001	62.065	67.386	1	67.386	عامل گروه	رها شدگی
0.388	.748	0.812	1	0.812	عامل جنس	
0.008	7.133	7.744	1	7.744	تعامل گروه *جنس	
		1.086	296	321.381	خطا	
			299	399.709	کل	
0.001	11.932	10.554	1	10.554	عامل گروه	بی اعتمادی
0.001	12.851	11.366	1	11.366	عامل جنس	
0.009	6.854	6.062	1	6.062	تعامل گروه *جنس	
		0.885	296	261.814	خطا	
			299	292.215	کل	
0.012	6.358	5.902	1	5.902	عامل گروه	انزوای
0.095	2.805	2.604	1	2.604	عامل جنس	اجتماعی
0.005	7.841	7.278	1	7.278	تعامل گروه *جنس	
		0.928	296	274.753	خطا	
			299	291.383	کل	
0.110	2.573	2.222	1	2.222	عامل گروه	نقص/شرم

0.670	0.183	0.158	1	0.158	عامل جنس	
0.001	25.316	21.860	1	21.860	تعامل گروه	
		0.864	296	255.597	*جنس	
			299	279.965	خطا	
					کل	
0.001	10.385	9.707	1	9.707	عامل گروه	شکست
0.001	16.296	15.233	1	15.233	عامل جنس	
0.010	6.780	6.337	1	6.337	تعامل گروه	
					*جنس	
		0.935	296	276.685	خطا	
			299	310.635	کل	
0.001	15.772	15.750	1	15.750	عامل گروه	وابستگی
0.001	12.991	12.973	1	12.973	عامل جنس	
0.163	1.959	1.956	1	1.956	تعامل گروه	
					*جنس	
		0.999	296	295.602	خطا	
			299	329.581	کل	
						ادامه جدول ۵
0.001	28.527	32.143	1	32.143	عامل گروه	آسیب پذیری
0.254	1.308	1.474	1	1.474	عامل جنس	
0.001	12.918	14.555	1	14.555	تعامل گروه	
					*جنس	
		1.127	296	333.522	خطا	
			299	383.507	کل	
0.064	3.464	3.270	1	3.270	عامل گروه	گرفتار(خود
0.019	5.567	5.256	1	5.256	عامل جنس	تحول نیافته)
0.027	4.936	4.660	1	4.660	تعامل گروه	
					*جنس	
		0.944	296	279.447	خطا	
			299	293.507	کل	
0.005	7.965	9.730	1	9.730	عامل گروه	اطاعت
0.095	2.804	3.425	1	3.425	عامل جنس	
0.351	0.872	1.065	1	1.065	تعامل گروه	

					*جنس	
		1.222	296	361.584	خطا	
			299	377.160	کل	
0.001	13.735	15.398	1	15.398	عامل گروه	اینار
0.105	2.642	2.962	1	2.962	عامل جنس	
0.185	1.763	1.977	1	1.977	تعامل گروه	
					*جنس	
		1.121	296	331.847	خطا	
			299	353.903	کل	
0.001	19.036	24.509	1	24.509	عامل گروه	
0.124	2.382	3.067	1	3.067	عامل جنس	بازداری
0.672	0.180	0.232	1	0.232	تعامل گروه	هیجانی
					*جنس	
		1.288	296	381.106	خطا	
			299	411.087	کل	
0.001	17.278	18.394	1	18.394	عامل گروه	
0.634	0.227	0.242	1	0.242	عامل جنس	معیار
0.054	3.733	3.974	1	3.974	تعامل گروه	سختگیرانه
					*جنس	
		1.065	296	315.109	خطا	
			299	338.391	کل	
0.001	38.148	36.470	1	36.470	عامل گروه	استحقاق
0.241	1.380	1.319	1	1.319	عامل جنس	
0.457	.554	0.530	1	0.530	تعامل گروه	
					*جنس	
		0.956	296	282.975	خطا	
			299	323.237	کل	

نتایج جدول ۵. نشان می دهد F محاسبه شده برای طرحواره محرومیت هیجانی در رابطه با عامل گروه و عامل جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است ولی در رابطه با تعامل گروه و جنس معنی دار نمی باشند. بنابراین بین میانگین نمرات طرحواره محرومیت هیجانی در دانش آموزان مستقل و وابسته دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره محرومیت هیجانی در دانش آموزان وابسته ($M=2/79$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/33$) است. با توجه به معنی داری عامل جنس، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره محرومیت هیجانی در دانش آموزان دختر ($M=2/77$) بالاتر از دانش آموزان پسر ($M=2/35$) است.

در رابطه با طرحواره رها شدگی F محاسبه شده در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ولی در رابطه با عامل جنس معنی دار نمی باشند. بنابر این بین میانگین نمرات طرحواره رها شدگی در دانش آموزان مستقل و وابسته تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره رها شدگی در دانش آموزان وابسته ($M=3/80$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/85$) است.

در رابطه با طرحواره بی اعتمادی F محاسبه شده در رابطه با عامل گروه، عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است. بنابر این بین میانگین نمرات طرحواره بی اعتمادی در دانش آموزان مستقل و وابسته دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره بی اعتمادی در دانش آموزان وابسته ($M=2/72$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/34$) است. با توجه به معنی داری عامل جنس، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره بی اعتمادی در دانش آموزان دختر ($M=2/73$) بالاتر از دانش آموزان پسر ($M=2/34$) است. در رابطه با طرحواره انزوای اجتماعی F محاسبه شده در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ولی در رابطه با عامل جنس معنی دار نمی باشند. بنابر این بین میانگین نمرات طرحواره انزوای اجتماعی در دانش آموزان مستقل و وابسته تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره انزوای اجتماعی در دانش آموزان وابسته ($M=2/71$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/43$) است.

در رابطه با طرحواره نقص F محاسبه شده فقط در رابطه با تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ولی در رابطه با عامل جنس و عامل گروه معنی دار نمی باشند.

در رابطه با طرحواره شکست F محاسبه شده در رابطه با عامل گروه، عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است. بنابر این بین میانگین نمرات طرحواره شکست در دانش آموزان مستقل و وابسته دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره شکست در دانش آموزان وابسته ($M=2/59$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/23$) است. با توجه به معنی داری عامل جنس، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره شکست در دانش آموزان دختر ($M=2/64$) بالاتر از دانش آموزان پسر ($M=2/19$) است.

در رابطه با طرحواره وابستگی F محاسبه شده فقط در رابطه با تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ولی در رابطه با عامل جنس و عامل گروه معنی دار نمی باشند.

در رابطه با طرحواره آسیب F محاسبه شده در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ولی در رابطه با عامل جنس معنی دار نمی باشند. بنابر این بین میانگین نمرات طرحواره آسیب در دانش آموزان مستقل و وابسته تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره آسیب در دانش آموزان وابسته ($M=2/97$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/31$) است.

در رابطه با طرحواره گرفتاری F محاسبه شده در رابطه با عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ولی در رابطه با عامل گروه معنی دار نمی باشند. با توجه به معنی داری عامل جنس، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره گرفتاری در دانش آموزان دختر ($M=2/79$) بالاتر از دانش آموزان پسر ($M=2/52$) است.

در رابطه با طرحواره‌های اطاعت، ایثار؛ بازداری هیجانی، معیار های سرسختانه و استحقاق F های محاسبه شده در رابطه با عامل گروه در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است ولی در رابطه با عامل جنس و تعامل جنس و گروه معنی دار نمی باشند. بنابر این بین میانگین نمرات طرحواره های اطاعت، ایثار؛ بازداری هیجانی، معیار های سرسختانه و استحقاق در دانش آموزان مستقل و وابسته تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین طرحواره های اطاعت، ایثار؛ بازداری هیجانی، معیار های سرسختانه و استحقاق در دانش آموزان وابسته بالاتر از دانش آموزان مستقل است.

فرضیه ۲- بین عملکرد خانواده و خرده مقیاس های آن در دانش آموزان دختر و پسر مستقل و وابسته تفاوت وجود دارد.

به منظور بررسی معنی دار بودن تفاوت بین میانگین های نمرات عملکرد خانواده و هر یک خرده مقیاس های آن در دانش آموزان مستقل و وابسته دختر و پسر از آزمون تحلیل واریانس دو راهه برای مقایسه میانگین های هر یک از نمرات عملکرد خانواده و هر یک خرده مقیاس های آن در گروهها بطور جداگانه استفاده شد، نتایج در جدول ۶ ارائه شده است.

Archive of SID

جدول ۶. جدول خلاصه تحلیل واریانس دو راهه برای نمرات عملکرد خانواده در دانش آموزان دختر و پسر مستقل و وابسته

متغیرها	منبع تغییرات	مجموع مجذورات (SS)	درجه آزادی (d.f)	میانگین مجموع مجذورات (MS)	F	سطح معنی داری
حل مشکل	عامل گروه	1.900	1	1.900	9.235	0.003
	عامل جنس	37.595	1	37.595	182.691	0.001
	تعامل گروه * جنس	3.247	1	3.247	15.781	0.001
	خطا	60.912	296	0.206		
	کل	106.233	299			
ارتباط	عامل گروه	0.280	1	0.280	1.478	0.225
	عامل جنس	4.202	1	4.202	22.187	0.001
	تعامل گروه * جنس	0.671	1	0.671	3.545	0.061
	خطا	56.061	296	0.189		
	کل	61.545	299			
نقش ها	عامل گروه	0.866	1	0.866	5.083	0.025
	عامل جنس	30.244	1	30.244	177.518	0.001
	تعامل گروه * جنس	0.305	1	0.305	1.789	0.182
	خطا	50.430	296	0.170		
	کل	83.394	299			
واکنش عاطفی	عامل گروه	0.531	1	0.531	3.763	0.050
	عامل جنس	0.352	1	0.352	2.495	0.115
	تعامل گروه * جنس	1.025	1	1.025	7.263	0.007
	خطا	41.781	296	0.141		
	کل	43.589	299			
	ادامه جدول ۶					
مشارکت عاطفی	عامل گروه	0.041	1	0.041	0.168	0.682
	عامل جنس	11.529	1	11.529	46.961	0.001
	تعامل گروه * جنس	5.109	1	5.109	20.812	0.001
	خطا	72.666	296	0.245		
	کل	89.124	299			
مهار رفتار	عامل گروه	0.163	1	0.163	0.846	0.358
	عامل جنس	26.886	1	26.886	139.955	0.001
	تعامل گروه * جنس	1.524	1	1.524	7.935	0.005
	خطا	56.864	296	0.192		
	کل	86.034	299			
عملکرد کلی	عامل گروه	1.416	1	1.416	13.224	0.001
	عامل جنس	0.264	1	0.264	2.468	0.117

0.001	47.696	5.107	1	5.107	تعامل گروه * جنس	
		0.107	296	31.695	خطا	
			299	38.659	کل	
0.001	13.578	0.491	1	0.491	عامل گروه	کارکرد خانواده
0.001	10.956	0.396	1	0.396	عامل جنس	
0.001	56.870	2.057	1	2.057	تعامل گروه * جنس	
		0.036	296	10.707	خطا	
			299	13.780	کل	

در رابطه با خرده مقیاس حل مشکل F محاسبه شده در رابطه با عامل گروه ، عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است. بنابر این بین میانگین نمرات خرده مقیاس حل مشکل در دانش آموزان مستقل و وابسته دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین‌های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس حل مشکل در دانش آموزان وابسته ($M=2/44$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/28$) است. با توجه به معنی داری عامل جنس، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس حل مشکل در دانش آموزان دختر ($M=2/72$) بالاتر از دانش آموزان پسر ($M=2/01$) است.

در رابطه با خرده مقیاس ارتباط F محاسبه شده فقط در رابطه با عامل جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است ولی در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس معنا دار نیست. بنابر این بین میانگین نمرات خرده مقیاس ارتباط در دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل جنس، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس ارتباط در دانش آموزان دختر ($M=2/57$) بالاتر از دانش آموزان پسر ($M=2/33$) است.

در رابطه با خرده مقیاس نقش ها F محاسبه شده در رابطه با عامل گروه و عامل جنس و در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است ولی در رابطه با تعامل گروه در جنس معنی دار نمی باشد. بنابر این بین میانگین نمرات خرده مقیاس نقش ها در دانش آموزان مستقل و وابسته دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس نقش ها در دانش آموزان وابسته ($M=2/41$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/31$) است. با توجه به معنی داری عامل جنس، مقایسه میانگین‌های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس نقش ها در دانش آموزان دختر ($M=2/68$) بالاتر از دانش آموزان پسر ($M=2/04$) است.

در رابطه با خرده مقیاس واکنش عاطفی F محاسبه شده در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است ولی در رابطه با عامل جنس معنی دار نیست. بنابر این بین میانگین نمرات خرده مقیاس واکنش عاطفی در دانش آموزان مستقل و وابسته تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه ،مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس واکنش عاطفی در دانش آموزان وابسته ($M=2/58$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/48$) است.

در رابطه با خرده مقیاس مشارکت عاطفی F محاسبه شده در رابطه با عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است ولی در رابطه با عامل گروه معنی دار نیست. بنابر این بین میانگین نمرات خرده مقیاس مشارکت عاطفی در دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل

جنس، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس مشارکت عاطفی در دانش آموزان پسر ($M=2/76$) بالاتر از دانش آموزان دختر ($M=2/37$) است.

در رابطه با خرده مقیاس مهار رفتار F محاسبه شده در رابطه با عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است ولی در رابطه با عامل گروه معنی دار نیست. بنابراین بین میانگین نمرات خرده مقیاس مهار رفتار در دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل جنس، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس مهار رفتار در دانش آموزان پسر ($M=2/87$) بالاتر از دانش آموزان دختر ($M=2/27$) است.

در رابطه با خرده مقیاس عملکرد کلی F محاسبه شده در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است ولی در رابطه با عامل جنس معنی دار نیست. بنابراین بین میانگین نمرات خرده مقیاس عملکرد کلی در دانش آموزان مستقل و وابسته تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس عملکرد کلی در دانش آموزان وابسته ($M=2/57$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/43$) است.

در رابطه با خرده مقیاس کارکرد خانواده F محاسبه شده در رابطه با عامل گروه، عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است. بنابراین بین میانگین نمرات خرده مقیاس کارکرد خانواده در دانش آموزان مستقل و وابسته دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به معنی داری عامل گروه، مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس کارکرد خانواده در دانش آموزان وابسته ($M=2/52$) بالاتر از دانش آموزان مستقل ($M=2/44$) است.

مقایسه میانگین های نمرات دو گروه نشان می دهد که میانگین خرده مقیاس کارکرد خانواده در دانش آموزان دختر ($M=2/51$) بالاتر از دانش آموزان پسر ($M=2/44$) است.

بحث و نتیجه گیری

۱- فرضیه اول: بین طرحواره های اولیه در دانش آموزان دختر و پسر مستقل و وابسته تفاوت وجود دارد. نتایج آزمون فرضیه در خصوص طرحواره محرومیت هیجانی با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که بین میانگین نمرات طرحواره محرومیت هیجانی در دانش آموزان مستقل و وابسته دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. ($P < 0.05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات ولبرن^{۳۳} و همکاران (۲۰۰۲)، اکبری و همکاران (۱۳۹۰)، حمید پور (۱۳۸۷) لومی و هارکنس (۲۰۰۷)، استروس، ستیر (۲۰۰۵) همسو می باشد؛ در تبیین این یافته می توان گفت افراد دارای این طرحواره، والدینی سرد و بی عاطفه داشته اند که به نیازهای کودک توجه نشان نداده اند ممکن است احساس کنند هیچکس نیست آن ها را راهنمایی کند، کسی آنها را درک نمی کند و تنها هستند.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص طرحواره رها شدگی با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است ($P < 0.05$) ولی در رابطه با عامل جنس معنی دار نمی باشند ($P > 0.05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات ولبرن، و همکاران (۲۰۰۲) و استروس، ستیر (۲۰۰۵)، همسو می باشد؛ در تبیین این یافته می توان گفت والدین این افراد گاهی در دسترس بوده اند و گاهی نبوده اند. ترس از بریدگی در روابط و بالاتر از آن ترس از وابستگی باعث می

^{۳۳} Welburn

شود این افراد روابط کج دار و مریض با دیگران داشته باشند.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **طرحواره بی اعتمادی** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که طرحواره بی اعتمادی محاسبه شده در رابطه با عامل گروه، عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است. ($P < ۰.۰۵$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات فریمن^{۲۴} (۱۹۹۹) اکبری و همکاران (۱۳۹۰)، حمید پور (۱۳۸۷) و استروس، ستیر (۲۰۰۵)، همسو می باشد؛ در تبیین این یافته می توان گفت یکی از طرحواره های حوزه طرد و بریدگی است که با توجه به یافته های این پژوهش این حوزه بیشترین تأثیر را بر افراد دارای نشانگان وابستگی می گذارد. افراد دارای این طرحواره به دلیل خصوصیات ویژه ای که این طرحواره ایجاد می کند انتظار اینکه دیگران به انسان ضربه میزنند، بد رفتارند، دروغ می گویند، ویا تحقیرشان می کنند، خیلی مایل به ایجاد روابط صمیمی نیستند و رلراهای خود را بادیگران در میان نمی گذارند ویا مدام دیگران را آزمایش می کنند تا شواهد جمع کنند که ببینند آیا مردم ارزش اعتماد کردن را دارند یا نه. شاخصه های رفتاری این افراد قربانی شدن و یا بد رفتاری است.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **طرحواره انزوای اجتماعی** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که نمرات طرحواره انزوای اجتماعی در دانش آموزان مستقل و وابسته تفاوت معنی داری وجود دارد. ($P < ۰.۰۵$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات اکبری و همکاران (۱۳۹۰)، حمید پور (۱۳۸۷) لومی و هارکنس (۲۰۰۷)، استروس، ستیر (۲۰۰۵)، همسو می باشد.

در تبیین این یافته می توان گفت افراد دارای نشانگان وابستگی به دلیل ترس از بریدگی در روابط ترجیح می دهند روابط در سطح اجتماعی محدود برقرار نمایند ولی این روابط در سطح فردی از عمق بالایی برخوردار می باشد.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **طرحواره نقص** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که طرحواره نقص فقط در رابطه با تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است ($P < ۰.۰۵$). ولی در رابطه با عامل جنس و عامل گروه معنی دار نمی باشند. ($P > ۰.۰۵$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات فریمن (۱۹۹۹) لومی و هارکنس (۲۰۰۷)، استروس، ستیر (۲۰۰۵) همسو می باشد؛ در تبیین این یافته می توان گفت. افراد دارای نشانگان وابستگی باور دارند ناقص، معیوب، بی ارزش، دوست نداشتنی، کسل کننده و... هستند. به دیگران اجازه می دهند که با آنها بد رفتاری و توهین کنند. این افراد در روابط صمیمی و اجتماعی احساس نقص و بی کفایتی می کنند (یانگ، ۲۰۰۳، ۱۳۸۹). چنین افرادی به دنبال جبران نقایص خود به دیگرانی وابسته می شوند که دارای چنین نقایصی نمی باشند.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **طرحواره شکست** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که طرحواره شکست در رابطه با عامل گروه، عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنا دار است. ($P < ۰.۰۵$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات ولبرن، و همکاران (۲۰۰۲)، فریمن (۱۹۹۹)، لومی و هارکنس (۲۰۰۷) و استروس، ستیر (۲۰۰۵)، همسو می باشد؛ در تبیین این یافته می توان گفت افراد دارای این طرحواره ها جذب شخصی می شوند که از خود قویتر به نظر می رسد به صورتی که از او خود انتظار مراقبت، حفاظت و حمایت بیش از حد دارند ودر مورد طرحواره خود تحول نیافته گرفتار فرد هویت خود را از دست می دهد به طوری که نسبت به استعدادها و علائق خود هیچ شناختی ندارد.

^{۲۴} Freeman

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **طرحواره وابستگی** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که طرحواره وابستگی فقط در رابطه با تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ($P < 0/05$). ولی در رابطه با عامل جنس و عامل گروه معنی دار نمی باشند ($P < 0/05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات فریمن (۱۹۹۹) لومی و هارکنس (۲۰۰۷)، استروس، ستیر (۲۰۰۵) ناهمسو می باشد؛ با تحقیقات اکبری و همکاران (۱۳۹۰) و حمید پور (۱۳۸۷) همسو است.

در تبیین این یافته می توان گفت تاکید بر چنین یافته ای به تحقیقات و مطالعات بیشتری نیازمند است؛ ولی در اینجا در تفسیر آن می توان روحیه محافظه کارانه آزمودنی ها در جریان پژوهش و یا عدم کفایت نمونه برداری و عدم کفایت ابزار و سایر اجزای متدولوژی پژوهش را در نتیجه حاصله دخیل دانست.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **طرحواره آسیب** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که طرحواره آسیب در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ($P < 0/05$). ولی در رابطه با عامل جنس معنی دار نمی باشند ($P < 0/05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات ولبرن، و همکاران (۲۰۰۲)، حمید پور (۱۳۸۷) لومی و هارکنس (۲۰۰۷)، استروس، ستیر (۲۰۰۵)، همسو می باشد. این افراد بر این باور هستند که حوادث ناگواری مثل از دست دادن عزیزان و دوستانی که به ایشان وابسته هستند و حوادثی از این قبیل برای آنها پیش می آید. هیجانی که این بیماران تجربه می کنند اضطراب است از پایین ترین سطح ترس تا یک حمله تمام عیار آنها با از کنار آمدن با موقعیتهای زندگی می ترسند.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **طرحواره گرفتاری** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که طرحواره گرفتاری در رابطه با عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ($P < 0/05$). ولی در رابطه با عامل گروه معنی دار نمی باشند ($P < 0/05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات ولبرن، و همکاران (۲۰۰۲) و فریمن (۱۹۹۹) و حمید پور (۱۳۸۷) استروس، ستیر (۲۰۰۵)، همسو می باشد؛ در تبیین یافته فوق می توان گفت شیوه های برخورد و تعامل متفاوت والدین با فرزندان دختر و پسر، مستقل و وابسته و نیز نگاه جنسیتی حاکم بر نظام ارزشی خانواده می تواند به تفاوت های طرحواره گرفتاری در دو جنس منجر شود (موسوی، ۱۳۸۶).

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **طرحواره های اطاعت، ایثار؛ بازداری هیجانی، معیار های سرسختانه و استحقاق** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که طرحواره های اطاعت، ایثار؛ بازداری هیجانی، معیار های سرسختانه و استحقاق در رابطه با عامل گروه در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ($P < 0/05$) ولی در رابطه با عامل جنس و تعامل جنس و گروه معنی دار نمی باشند ($p < 0/05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و فریمن (۱۹۹۹)، اکبری و همکاران (۱۳۹۰)، حمید پور (۱۳۸۷)، لومی و هارکنس (۲۰۰۷)، استروس، ستیر (۲۰۰۵) همسو می باشد.

۲- فرضیه دوم پژوهش: بین عملکرد خانواده و خرده مقیاس های آن در دانش آموزان دختر و پسر مستقل و وابسته تفاوت وجود دارد.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **حل مشکل** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که خرده مقیاس حل مشکل در رابطه با عامل گروه، عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است. ($P < 0/05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات امینی (۱۳۷۹) ناهمسو، و تحقیقات نجمی (۱۳۸۴) همسو می باشد؛ در تبیین این یافته می توان گفت افراد دارای نشانگان وابستگی به دلیل وابستگی بیش از حد به والدین نمی توانند مستقل از آنها از پس مسایل و مشکلات خود برآیند.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **ارتباط** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که خرده مقیاس ارتباط فقط در رابطه با عامل جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ($P < 0.05$). ولی در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس معنا دار نیست. ($P > 0.05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات امینی (۱۳۷۹) نا همسو، و با تحقیقات نجمی (۱۳۸۴)، شک (۱۹۹۸)، پترسون و گرین (۱۹۹۹)، نجاریان (۱۳۸۰) همسو می باشد؛ در تبیین یافته فوق میتوان گفت مهارت های ارتباطی و پذیرش اجتماعی از آنجایی که پسران اوقات بیشتری را با همسالان خود می گذرانند قوی تر از دختران می باشد (موسوی، ۱۳۸۸).

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **نقش ها** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که خرده مقیاس نقش ها در رابطه با عامل گروه و عامل جنس و در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ($P < 0.05$). ولی در رابطه با تعامل گروه در جنس معنی دار نمی باشد. ($P > 0.05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات امینی (۱۳۷۹) نا همسو، و تحقیقات نجمی (۱۳۸۴) همسو می باشد؛ در تبیین این یافته می توان گفت افراد دارای نشانگان وابستگی حق خود می دانند که به دیگران وابسته شوند و از طرف آنها مورد مراقبت قرار گیرند، از اینرو همیشه انتظار دارند دیگران نقش حامی و نجات دهنده را برایشان بازی کنند.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **واکنش عاطفی** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که خرده مقیاس واکنش عاطفی در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ($P < 0.05$). ولی در رابطه با عامل جنس معنی دار نیست. ($P > 0.05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات امینی (۱۳۷۹) و تحقیقات نجمی (۱۳۸۴) همسو می باشد؛ در تبیین این یافته می توان گفت این افراد آنقدر به دیگران یا شخص مورد علاقه وابسته هستند که نگران از دست دادن آنها هستند از اینرو واکنشهای عاطفی شدیدتری از خود نشان می دهند.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **مشارکت عاطفی** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که خرده مقیاس مشارکت عاطفی در رابطه با عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ($P < 0.05$). ولی در رابطه با عامل گروه معنی دار نیست. ($P > 0.05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات امینی (۱۳۷۹)، تحقیقات نجمی (۱۳۸۴)، شک (۱۹۹۸)، پترسون و گرین (۱۹۹۹)، نجاریان (۱۳۸۰) همسو می باشد؛ در تبیین یافته فوق می توان گفت این احتمال مطرح است که دختران مولفه هوش عاطفی و حساسیت آن نسبت به شکست موجب این سبک پردازشی شده است (موسوی، ۱۳۸۸).

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **مهار رفتار** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که خرده مقیاس مهار رفتار در رابطه با عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ($P < 0.05$). ولی در رابطه با عامل گروه معنی دار نیست. ($P > 0.05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات امینی (۱۳۷۹) نا همسو، و تحقیقات نجمی (۱۳۸۴) همسو می باشد؛

نتایج آزمون فرضیه در خصوص عملکرد کلی با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که خرده مقیاس عملکرد کلی در رابطه با عامل گروه و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است ($P < 0.05$). ولی در رابطه با عامل جنس معنی دار نیست. ($P > 0.05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات امینی (۱۳۷۹) و تحقیقات نجمی (۱۳۸۴) همسو می باشد.

نتایج آزمون فرضیه در خصوص **کارکرد خانواده** با استفاده از روش F محاسبه شد. این نتایج مبین آن است که خرده مقیاس کارکرد خانواده در رابطه با عامل گروه، عامل جنس و تعامل گروه و جنس در سطح کمتر از $0/05$ معنا دار است. ($P < 0.05$). نتایج بر آمده از پژوهش حاضر با تحقیقات امینی (۱۳۷۹) و تحقیقات نجمی (۱۳۸۴) همسو

می باشد.

در تبیین یافته های فوق در پژوهش حاضر می توان بیان کرد که از لحاظ کارایی خانواده می توان به عدم شباهت میان آزمودنی های دختر و پسر در این پژوهش اشاره کرد. به لحاظ ویژگیهای جمعیتی همچون سن و تحصیلات. مهمترین نکته در پژوهش حاضر عدم شباهت آزمودنی های مرد و زن از نظر فرهنگی و شغلی است. تعریف رفتار بهنجار در گروه های فرهنگی مختلف، با یکدیگر متفاوت است. وقتی ویژگی های مشخصی از الگوهای خانوادگی به عنوان ناکارآمد یا مرضی مطرح می شوند، باید به تفاوت های فرهنگی نیز توجه نمود. زیرا ممکن است از هنجار فرهنگ مسلط در جامعه انحراف داشته باشد، اما با هنجار فرهنگ خاصی که در خانواده اجرا می شود، هماهنگ باشد. همچنین ارزش هایی که در یک فرهنگ، پذیرفته شده و آفریننده هستند، ممکن است در فرهنگی دیگر غیرقابل پذیرش یا به سختی قابل پذیرش باشند (موسوی، ۱۳۸۸). لذا عدم شباهت فرهنگی می تواند یکی از مهمترین دلیل ناهمسان بودن دختران و پسران مستقل و وابسته آزمودنی های پژوهش حاضر از لحاظ کارایی خانواده باشد.

از جمله ضعف های این نوع پژوهشها این است که عمدتاً مبتنی بر مبنای نظر سنجی از دانش آموزان انجام می شوند و در تعمیم نتایج حاصله به جامعه باید جانب احتیاط را رعایت نمود. همچنین زیاد بودن تعداد شاخصها در پژوهش، نیاز به بررسی آن در نمونه آماری با حجم بیشتر دارد. نتایج پژوهش حاضر بدون در نظر گرفتن تاثیر پایه تحصیلی دانش آموزان بر متغیرها و روابط آنها یکی از محدودیت های این پژوهش به شمار می رود بررسی عوامل اجتماعی و خانوادگی در کنار عوامل روانشناختی تاثیر گذار بر وابستگی بین فردی می تواند برای خانواده ها و مسئولین آموزش و پرورش نکات جالب توجهی داشته باشد. و در آخرین نهاد می شود برای افزایش انگیزه پاسخ گویی، از فونت های نوشتاری متنوع و رنگارنگ استفاده شود.

منابع

- آهی، قاسم (۱۳۸۴). بررسی ساختار عاملی فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ (YSQ)، پایان نامه کارشناسی ارشد روان سنجی، دانشگاه علامه.
- اکبری، ابراهیم (۱۳۹۰). مقایسه اثر بخشی درمان تحلیل رفتار متقابل و درمان شناختی - رفتاری، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تبریز.
- امینی (۱۳۷۹)، مقایسه عملکرد خانواده در دو گروه دانش آموزان دختر مستقل و وابسته به دیگران، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره، دانشگاه تربیت معلم.
- برادشاو، جان (۲۰۰۳)، تحصیل سیستمی خانواده، ترجمه مهدی قرچه داغی (۱۳۸۷)، تهران: انتشارات رشد.
- حمید پور، حسن (۱۳۸۵). بررسی مقدماتی کارایی و اثر بخشی طرح واره درمانی در درمان شکست های عشقی دانشجویان. مقاله ارائه شده در پنجمین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان. تهران: دانشگاه شاهد.
- زارع، اعظم (۱۳۹۱). بررسی میزان برخورداری والدین از مهارتهای زندگی و ارتباط آن با عملکرد خانواده و عملکرد تحصیلی دانش آموزان مقطع راهنمایی شهر تهران در سال ۹۱-۱۳۹۰، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
- فرشیدفر، ابوالقاسم (۱۳۸۵). وابستگی های بیمارگونه، مجله پیوند. شماره ۱۱۶، تهران، انجمن اولیاء و مربیان.

-قمری، محمد (۱۳۹۰). مقایسه ابعاد عملکرد خانواده و کیفیت زندگی و رابطه این متغیرها در بین افراد معتاد و غیر معتاد، فصلنامه اعتیاد پژوهی سوء مصرف مواد، سال پنجم، شماره هیجدهم، ص ص: ۶۸-۵۵.

-کلمز، هریس (۱۳۸۰). آموزش مسئولیت به کودکان. ترجمه پروین علیپور، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.

-لطف‌آبادی، حسین (۱۳۸۵). روان‌شناسی رشد ۲: نوجوانی، جوانی و بزرگسالی. چاپ هشتم. تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

-مرادی پولادی، فهیم (۱۳۸۵). بررسی رابطه عملکرد خانواده و سرسختی روان‌شناختی در دانشجویان متأهل دانشگاه اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی عمومی، دانشگاه الزهراء (س).

-نجمی، بدرالدین و فیضی، آوات (۱۳۹۰). بررسی رابطه ساختاری کارکرد خانواده و عزت نفس با پیشرفت تحصیلی در دختران دبیرستانی، فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی، سال ششم. شماره ۲۲.

-نجمی، بدرالدین (۱۳۸۴). بررسی ارتباط عملکرد خانواده و محبوبیت اجتماعی نوجوانان درگروه همسالان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی.

-یانگ، جفری؛ کلووسکو، ژانت؛ ویشار، مارجوری. طرحواره درمانی (۲۰۰۳)، ترجمه حسن حمید پور زهرا اندوز (۱۳۸۹). تهران: نشرارجمند.

- Allnutt, s. & Links, p. (2000). Diagnosing specific personality disorder and the optimal criteria. In p links (Ed.), clinical assessment and management of severe personality disorders (pp. 21-48). Washington, DC: American psychiatric press.
- American academy of child and adolescents psychiatry. 29, 24, 30.
- Anastopoulose, A.D., & Shaffer, S.D. (2001). Attention deficit / hyperactivity disorder: Handbook of clinical child psychiatry. Canada: John wiley & sons.
- Chadoff & Fnyshl (1989). Histrionic personality disorder. In Karasu, T. (Ed.) , Treatment of psychiatric disorders (pp. 2727- 2735)
- Gabbard, G(2000) . psychodynamic psychiatry in clinical practice, 3rd ed. Washington, DC: American psychiatric press
- Gunderson, j (1999). DSM-III diagnosis of personality Disorders. In J.Frosch (ed.), Current perspectives on personality Disorders American psychiatric press, pp. 23-38
- Kong, S.S. (2005). a marital-relationship enhancement program for couples: Randomized controlled trial. USA, Department of nursing Soonchunhyang Un33,991-995.
- Peterson, R, Green, s (1999). Family's hirst-keys to successful family functioning problem solving [on-line]. Available:
- Silburn, s., Zubricks, De Maio, J., Shepherd, c., Griffin, J., Mitrou, F.(2006). the western Australian Aboriginal child health survey :
- Welburn, K. Coristine, M. Logg, P., Ponte Fract, A., Jordan, S. (2002). The schema questionnaire short form: Factor analysis and relationship between schemas and symptoms. Cognitive therapy and research. 26, 519-530
- Young, J.E. , & Flanagan, F. (1998) . Schema – focused therapy for narcissitic patients. New York : Guilford press .
- Young . J.E (1999) . Cognitive therapy for personality disorders .A schema-focused approach (3rd ed). Sarasota: Professional Resource Press.
- Young .J.E. Klosko , G .& Yeshar. (2003) . Schema therapy . Guilford Press .